

REČ GOSTUJUĆEG UREDNIKA

Aktuelni geopolitički trenutak posledica je raspada bipolarnog sveta i pozicioniranja država u okviru postojećih mogućnosti, interesa, ciljeva i pretnji. Poremećaji nastali nestankom blokofske podele sveta i prihvatanjem globalizacije kao dominantnog procesa u međunarodnoj zajednici, usloveli su potrebu za globalnim promišljanjem o političkim, ekonomskim, ekološkim i bezbednosnim pitanjima.

Postbipolarni svet nosi sa sobom i novo poimanje bezbednosti na individualnom, nacionalnom i međunarodnom planu. Savremene tendencije u razvoju bezbednosti uslovljene su promenom karaktera pretnji i prestankom direktne opasnosti od nuklearnog rata i sukoba supersila. Novi bezbednosni izazovi uzrokovani političkim, ekonomskim, ekološkim, demografskim i vojnim faktorima značajno opterećuju sve aspekte bezbednosne politike. Činjenica je da su se u sklopu svih bezbednosnih izazova terorizam i organizovani kriminal uzdigli do nivoa najveće bezbednosne pretnje. Oni su postali globalni problemi i kao neka „nadsistemska pojava” ugrožavaju sve države – kako one najrazvijenije, tako i one koje to nisu.

Globalizacija u sferi bezbednosti obojila je poslednju dekadu prošlog veka regionalnim, etničkim i verskim sukobima, koji čine kolorit i bezbednosne slike sveta XXI veka tonirane velikim stepenom nepredvidivosti i ambivalentnosti.

Globalizacija je iznedrila nove bezbednosne izazove, rizike i pretnje i napravila otklon ka onima nevojne i asimetrične prirode. Usled globalizacije rizici su totalitarizovani i zahtevaju globalnu saradnju u oblasti bezbednosne politike. Pretnje novoga veka su dinamične i nisu prostorno vezane za mesto izvođenja. Stoga se ne samo terorizam, već i nuklearne aktivnosti u Severnoj Koreji, trgovina oružjem masovnog uništenja, sukobi na prostoru Bliskog istoka i njegove posledice oličene u migrantskoj krizi razmatraju kao rizik za Evroatlansku zajednicu. Nova stvarnost traži nove koalicije i saveznike i potrebu za preispitivanjem sopstvenih i zajedničkih interesa. Tradicionalni koncept samoodbrane (*self defence*) zasnovan na pretnji od oružanog napada nema svoju aktuelnu snagu. Pojava novih izazova usloвила je da moćne države uvedu u međunarodni opticaj novi pojam – preventivni napad (*pre-emptive strike*), koji u osnovi ima ideju odbrane van matične teritorije ugrožene zemlje, i time narušila ionako slabe temelje Ujedinjenih nacija i međunarodnog prava.

Izazovi, rizici i pretnje počinju tamo gde prestaje poverenje i sigurnost i podrazumevaju sve fenomene savremenog sveta koji mogu da postanu potencijalna

opasnost za ugrožavanje bezbednosti pojedinca, države i sveta u celini. Široka lepeza nepredvidivih izazova za države i narode postala je dominantnija od vojne pretnje bezbednosti. Opasnost od široke skale konvencionalnih i nuklearnih pretnji zamenjena je izazovima niskog intenziteta, unutrašnjim i regionalnim konfliktima. Danas se susrećemo sa novim bezbednosnim izazovima koji su više različiti, manje vidljivi i teže predvidivi.

Stoga su vlade svih zemalja primorane da sagledaju globalne procese prilikom artikulisanja unutrašnje i spoljne politike i da deluju na način kako to nisu činile do sada. Sledstveno tome, tradicionalno shvatanje bezbednosti postalo je preusko u uslovima globalnog društva. Izmenjena stvarnost međunarodnih odnosa, u kojoj je preoblikovan koncept bezbednosti u globalnim okvirima poslednje decenije XX i početkom XXI veka, nameće potrebu uobličavanja novih strategija bezbednosti. Sve one moraju uzeti u obzir nove pojavne oblike bezbednosnih izazova u okviru kojih se zarazne bolesti i zdravstvo u celini uzdiže kao još jedno značajno bezbednosno pitanje. U poslednjih nekoliko godina koncept zdravstvene bezbednosti dobija međunarodnu dimenziju. Globalni zdravstveni problemi uzrokovani klimatskim promenama, migrantskim kretanjima kao posledicama ekonomske krize i ratnih dešavanja, bioterorizmom, brzim širenjem infektivnih bolesti postali su ozbiljna pretnja ne samo ljudskoj, nacionalnoj već i globalnoj bezbednosti.

Dvobroj *Međunarodnih problema* koji se nalazi pred Vama predstavlja odabrane radove učesnika naučnog skupa „Bezbednosni izazovi savremenog sveta”, održanog u Institutu za međunarodnu politiku i privredu 24. marta 2016. godine, sa željom da posluži kao predložak za dalju raspravu o mogućim odgovorima na bioterorizam i ostale globalne bezbednosne pretnje koje će obeležiti XXI vek.

*Doc. dr Zoran Jeftić
Fakultet bezbednosti,
Univerzitet u Beogradu*